

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ РЕКОНСТРУКЦІЇ, БУДІВНИЦТВА І ЕКСПЛУАТАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ УКРАЇНИ

Деділова Т.В., канд. екон. наук, доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Носирєв О.О., канд. географ. наук, доцент

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Юрченко О.В., канд. екон. наук, доцент

Сумський національний аграрний університет

Постановка проблеми. Після проголошення незалежності України в 1991 р. всі підприємства, що займаються водопостачанням та водовідведенням, перейшли в міську власність. Державна підтримка для комунальних господарств помітно зменшились. Одночасно зростають ціни на електроенергію, у той час, як тарифи не адаптують до зростання цін. Оперативна діяльність підприємств, їх ліквідність та інвестиційна спроможність стали на тривалий час під загрозою. Внаслідок високої державної заборгованості майже повністю припинились державні фінансування і дотації на модернізацію і ремонт технічного обладнання. Через низькі тарифи підприємства не могли інвестувати з власних засобів.

Аналіз остатніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретико-методичних аспектів реконструкції, будівництва та експлуатації підприємств водопостачання та водовідведення України, а також питань з формування і використання їх фінансових ресурсів присвячено роботи наступних вітчизняних авторів. Так, загальні фінансові аспекти діяльності підприємств з водопостачання та водовідведення розкрито в роботах Федулової С.О. і О.А. Півоварова [1], в яких окремо розглянуто інвестиційно-інноваційну діяльність й досліджено потенціал розвитку водопровідно-каналізаційного господарства. Перевознюк В.В. [2] також акцентувала свою увагу на формуванні і використанні фінансових ресурсів підприємств водопостачання та водовідведення, зокрема на перспективах залучення приватних інвестицій в галузь. Агаджанов Г.К. [3] в межах економіки водопровідно-каналізаційних підприємств окремо розкривав сутність інвестування й пропонував методику оцінки ефективності інвестицій в об'єкти водопостачання та водовідведення. Сухорукова Т.Г. [4] здійснювала оцінку стану водопровідно-каналізаційного господарства України, спираючись на розроблений перелік причин виникнення фінансових проблем у галузі. Андрієнко В. [5] розглядав формування і використання фінансових ресурсів підприємств з водопостачання та

водовідведення в основі механізму фінансового менеджменту підприємств комунального господарства.

Невирішені складові загальної проблеми. Водночас, в умовах загострення вітчизняної економічної кризи, браку власних фінансових ресурсів та проблеми пошуку інвестиційних коштів, питання дослідження фінансових аспектів реконструкції, будівництва і експлуатації підприємств водопостачання та водовідведення набувають особливої актуальності. Їхня науково-теоретична цінність і практичне значення зумовлюють необхідність пошуку нових форм організаційної взаємодії держави і приватних інвесторів з метою здійснення ефективних реформ.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розвиток теоретико-методичних засад фінансування реконструкції, будівництва, експлуатації підприємств водопостачання та водовідведення з позиції дослідження перспективних напрямів реформування водопровідно-каналізаційного господарства України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загалом Україна користується інфраструктурою, створеною до 1991 року. Ступінь підключення до системи центрального водовідведення особливо в містах (96,5%) є дуже високим, в селищах міського типу він ледь сягає 60%. Однак в селах до системи центрального водовідведення підключені лише 2,5%. Більшість очисних споруд в Україні були побудовані в 60-70 роках, як очисні споруди механічного та біологічного очищення з нітрифікацією. За даними Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України приблизно 90% стічних вод проходять біологічну обробку на комунальних очисних спорудах (рис. 1).

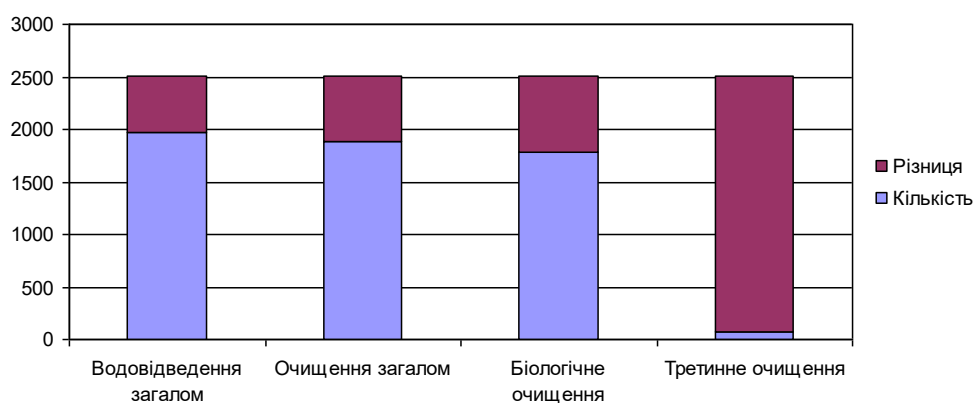

Рис. 1. Експлуатаційні показники очистки стічних вод в Україні, млн. м³

Джерело: складено авторами на основі [6]

Таким чином в країні є актуальною потреба в інвестиціях для проведення санації наявних очисних споруд, а в окремих випадках – потреба в будівництві нових. Це стосується і каналізаційних мереж. Загальна довжина каналізаційної

мережі в 2013 році становила 51418 км. З них 36 % потребували заміни. Однак протягом останніх років вдавалось оновити лише близько 180 км на рік (1% загальної потреби) [6].

Найбільшу проблему у сфері водопостачання і водовідведення в Україні становить недостатнє фінансування підприємств. Через низькі тарифи водоканали, як правило, можуть проводити лише мінімальні інвестиції, щоб, наприклад, усунути аварії. Часто також неможливо покрити собівартість для проведення технічного обслуговування, що веде до скорочення терміну експлуатації обладнання.

Наявне технологічне обладнання фактично не може відповідати високим вимогам до його енергоефективності, що додатково знижує ефективність роботи таких підприємств в цілому. Навіть за наведеної економії в питаннях технічного обслуговування і експлуатації обладнання водоканали України переважно потерпають від збитків.

Державні інвестиційні програми, як наприклад, програма «Питна вода України», не можуть покрити ці дефіцити у фінансуванні. Значні заходи проведення санації чи інвестиції можливі лише там, де у розпорядженні наявні фінансові засоби, отримані від міжнародних організацій (табл. 1). Проте вони направлені переважно на великі обласні центри. Середні міста та регіональні центри майже не мають доступу до фінансування.

Шляхом інвестицій в сучасне обладнання можна значно підвищити ефективність обробки стічних вод в Україні. Найбільшу частку витрат підприємств складають витрати на персонал. Автоматизація обладнання на насосних станціях чи очисних спорудах проведена лише на окремих об'єктах. Обслуговування насосних станцій в каналізаційній мережі і технологічні ступені очистки стічних вод ще часто проводяться вручну.

В роботі [7] вказується на наступні організаційні проблеми водопровідно-каналізаційних підприємств України:

- чинна організаційна структура підприємства і розподіл функціональних обов'язків не повною мірою відповідають меті та характеру поточної роботи;
- неврегульованими залишаються взаємообов'язки між містом та підприємством;
- неефективний розподіл посадових обов'язків серед працівників структурних підрозділів;
- неналежним є рівень взаємозв'язку між структурними підрозділами.

Аналіз джерел фінансування проєктів реконструкції водоочисних споруд в Україні

№ з/п	Назва, місце впровадження проєкту	Вартість проєкту, тис. грн / тис. дол. США	Джерела фінансування проєкту					
			Державний рівень (бюджетна форма)	Тис. грн (%)	Корпоративний рівень	Тис. грн (%)	Інші джерела	Тис. грн (%)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Реконструкція споруд очистки стічних каналізаційних вод і будівництво технологічної лінії по обробці та утилізації осадів Бортницької станції аерації (м. Київ)	75083,5 / 2730,31	1) Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР) 2) Місцевий бюджет	67575,15 (90%) 7508,35 (10%)	-	-	-	-
2	Реконструкція сабарівських очисних споруд (м. Вінниця)	25000 / 909,09	1) Державний екологічний фонд 2) Вінницяоблводоканал	22500,00 (90%) 2500,00 (10%)	-	-	-	-
3	Реконструкція очисних споруд (смт. Малинівка, Харківська обл.)	44429,91 / 1615,63	1) ДФРР 2) Кошти місцевих бюджетів	35499,49 (79,9%) 4442,99 (10%)	1) Кошти підприємців селища	4442,99 (10%)	1) Громадськість	44,43 (0,1%)
4	Реконструкція каналізаційних очисних споруд повної біологічної очистки (м. Волочиск, Хмельницька обл.)	29641,52 / 1077,87	1) ДФРР 2) Кошти місцевих бюджетів	23713,22 (80%) 5928,29 (20%)	-	-	-	-
5	Реконструкція очисних споруд (споруди біологічної очистки) (м. Лозова, Харківська обл.)	61073,45 / 2220,85	1) ДФРР 2) Кошти місцевих бюджетів	48274,44 (80%) 12068,61 (20%)	-	-	-	-
6	Реконструкція каналізаційних очисних споруд та лінії обробки мулу (м. Харків)	1824270,25 / 64782,00	-	-	-	-	1) ЄБРР 2) Фонд чистих технологій	* *
7	Реконструкція очисних споруд каналізації (м. Коростень, Житомирська обл.)	12346,07 / 448,95	1) ДФРР 2) Кошти місцевих бюджетів	11111,46 (90%) 1234,607 (10%)	-	-	-	-
8	Комплекс очистки стічних вод ПрАТ «Компанія Ензим» (м. Львів)	462000,00 / 16800	-	-	1) Власні та позикові кошти	462000,0 (100%)	-	-

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
9	Реконструкція очисних споруд (м. Городенка, Івано-Франківська обл.)	23169,81 / 842,54	1) ДФРР	20852,81 (90%)	-	-	-	-
			2) Кошти місцевих бюджетів	2317,00 (10%)				
10	Реконструкція комплексу міських очисних споруд по очистці стічних каналізаційних вод КП «Очисні споруди» в м. Скадовську (Херсонська обл.)	22377,085 / 813,71	1) ДФРР	17901,67 (80%)	-	-	-	-
			2) Кошти місцевих бюджетів	4475,42 (20%)				
11	Реконструкція очисних споруд КП «РВУВКГ» (м. Рубіжне, Луганська обл.)	14262,26 / 518,63	1) ДФРР	12765 (89,5%)	1) Кошти партнерів	71,31 (0,5%)	-	-
			2) Кошти місцевих бюджетів	1426,26 (10%)				
12	Проект реконструкції очисних споруджень та будівництва станції переробки мулу для очистки та утилізації стічних вод та виробництва біогазу для когенерації (м. Львів)	1039500,00 / 37800	1) Кошти місцевих бюджетів	214448,85 (20,63%)	-	-	1) ЄБРР	495009,9 (47,62%)
							2) Грантові кошти від Фонду Східно-європейського партнерства з енерго-ефективності та довкілля	165072,6 (15,88%)
							3) Кредит Північної екологічної фінансової корпорації (NEFCO)	164968,7 (15,87%)
13	Модернізація очисних споруд «Івано-Франківськводокотехпром» (м. Івано-Франківськ)	250719,01 / 9117,06	-	-	1) Позикові кошти компанії	*	1) Грантові кошти SIDA	*
14	Реконструкція очисних споруд та будівництва станції для виробництва біогазу «Міронівський хлібопродукт» (Вінницька обл.)	687500,00 / 25000,00	-	-	-	-	1) Європейський банк реконструкції і розвитку (ЄБРР)	687500,0 (100%)

* Інформація потребує уточнення

Джерело: авторська розробка

Отже, наведений перелік проблем свідчить про об'єктивну необхідність щодо проведення детального стратегічного аналізу діяльності означених підприємств в галузевому розрізі (табл. 2).

Таблиця 2

SWOT-аналіз систем водопостачання та водовідведення в Україні

Сильні сторони	Слабкі сторони	Можливості	Загрози
Державна підтримка на місцевому рівні	Зношеність основних фондів	Підвищення тарифу	Аварії природного характеру Аварії техногенного характеру
Функціонуюча система підготовки кадрів	Занижений тариф на послуги	Посилення контролю за дотриманням норм водовідведення забруднюючих речовин	Збільшення кількості аварій на мережах
	Значна частка несплати за послуги	Збільшення інвестиційного портфелю	Неплатоспроможність населення
	Низька заробітна плата	Стимулювання наукових розробок у напрямі зниження енерго-, ресурсо- і капіталоемності послуг	
	Енергетична залежність	Монополізація ринку послуг Залучення інвесторів на засадах державного приватного партнерства (концесії)	

Джерело: адаптовано та доповнено авторами на основі [8]

Приймаючи до уваги той факт, що держпідтримка на місцевому рівні є сильною стороною підприємств галузі, більшість діючих систем водовідведення все ж таки самостійно невіддатні обходитися без неї.

Крім того, це зумовлено: високою зношеністю основних фондів, низькою заробітною платою обслуговуючого персоналу, значною енергозалежністю та неможливістю згідно з нормативними документами монополізації галузі, у зв'язку з чим така діяльність є сьогодні збитковою.

Важливою національною програмою підтримки в сфері водопостачання та водовідведення в Україні є державна програма «Питна вода України» на 2006-2020 роки. В рамках програми надаються державні засоби для здійснення інвестиційних заходів як в сфері водопостачання, так і в сфері водовідведення. Для реалізації державної програми надаються фінансові засоби з державного бюджету, поряд з чим частина фінансування має надаватися з регіонального бюджету та власних коштів водоканалів. На основі державної програми розроблено та прийнято відповідні регіональні програми (такі як, наприклад, регіональна програма «Питна вода» у Львівській області на 2012-2020 роки) та комунальні програми (наприклад, місцева програма «Питна вода України у містах Червоноград, Соснівка, та смт. Гірник на 2013-2020»).

Запланований бюджет програми «Питна вода України» наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Запланований бюджет програми «Питна вода України», млн. грн.

Джерела фінансування	Загалом	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Держбюджет	3004,3	200,7	238,2	273,5	312,8	346,4	326,5	326,5	326,5	326,5	326,5
Запланована частина	32%	36%	37%	37%	37%	38%	28%	28%	28%	28%	28%
Інші джерела	6467,4	349,5	408,1	460,3	524,0	570,0	831,1	831,1	831,1	831,1	831,1
Запланована частина	68%	64%	63%	63%	63%	62%	72%	72%	72%	72%	72%
Загалом	9471,7	550,2	646,3	733,8	836,8	916,4	1157,6	1157,6	1157,6	1157,6	1157,6

Джерело: складено авторами на основі [9]

Засоби лише будуть надаватися на основі прийнятих Комісією річних планів та інвестиційних програм, що ґрунтуються на відповідних розрахунках. Практика минулих років показує, що хоча засоби були затребувані від міста, проте не були виплачені з міського бюджету. В цих випадках необхідно було переривати заходи або заново подавати заявку на їх фінансування в наступному році.

Із загальним обсягом близько 10 млрд. грн., програма пропонує значну підтримку для проведення санації на підприємствах водопровідно-каналізаційного господарства України.

В Україні працює ряд міжнародних фінансових інституцій та фінансових організацій, що реалізують проекти в сфері інфраструктури та комунального господарства. Тут слід перш за все назвати наступні організації: Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, Німецький банк реконструкції тощо. Крім того, досвід функціонування вітчизняних підприємств в галузі водокористування доводить ефективність залучення коштів кредитних установ на корпоративному рівні, а також отримання грантових коштів на реалізацію проектів з реконструкції та модернізації очисних споруд.

Основними напрямками реформування сфери послуг водопостачання та водовідведення в Україні мають стати заходи, спрямовані на підвищення ефективності водогосподарських систем (рис. 2).

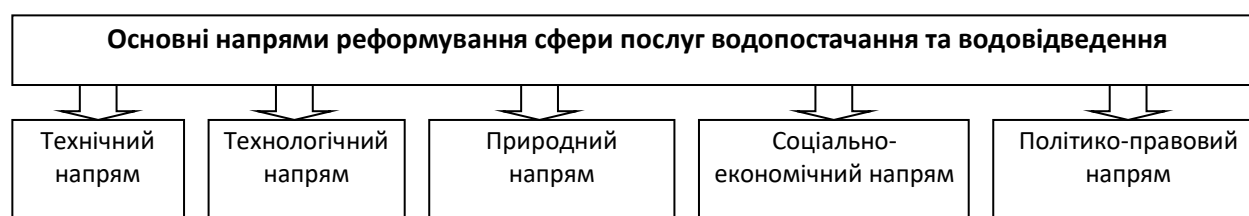

Рис. 2. Перелік напрямів реформування сфери послуг водопостачання та водовідведення

Джерело: адаптовано авторами на основі [8]

Першочерговими заходами з реалізації технічного напрямку є заходи, спрямовані на подолання негативних наслідків, пов'язаних із структурними недоліками, розподільчою здатністю мереж.

Технологічний напрям представлений відмовою від використання застарілих технологій та матеріалів для проходження процесів підготовки, постачання та очищення води.

В свою чергу, природний напрям передбачає створення системи захисних лісових насаджень на водозаборах очисних споруд з використанням вищих водних рослин.

Соціально-економічне реформування має за мету здійснення стабілізуючої дії на платіжну дисципліну серед користувачів послуг, мінімізацію негативного впливу через низький рівень оплати та фінансові проблеми, що знижують рентабельність підприємств. Також передбачає пошук та збільшення джерел фінансування інвестиційних проєктів з будівництва, реконструкції та модернізації водогосподарських систем.

Політико-правовий напрям представлений заходами, спрямованими на подолання негативних явищ, пов'язаних не з чітким розподілом повноважень у сфері забезпечення водою, а також з відповідальністю між різними гілками влади в державі, постійним недофінансуванням галузі та водоохоронних програм.

Комплексний підхід управління прісними водними ресурсами повинен охоплювати всі джерела поверхневих і підземних вод із урахуванням їх якісних і кількісних аспектів; багатоцільове використання водних ресурсів для водопостачання і санітарії, сільського господарства, промисловості, транспорту; охорону та економічну оцінку водних джерел; плату за експлуатацію та використання; міжнародне співробітництво в рамках транскордонних водних ресурсів. Важливим питанням є аналіз водозабезпеченості України та її регіонів, дані показники можна вважати індикаторами стану сталого водокористування держави [10].

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, в ході проведеного дослідження було встановлено, що у всьому світі, за винятком найбільш високорозвинених країн, стічні води не мають достатньої обробки, що має екодеструктивні наслідки. В цьому аспекті проблема стічних вод є фактором, який загрожує здоров'ю людини, економічній продуктивності, якості прісноводних ресурсів та екосистем і створює відповідні соціально-економічні проблеми. Правові, економічні та фінансові рамкові умови, в яких доводиться працювати українським підприємствам водопровідно-каналізаційного господарства та залученим працівникам, є надзвичайно важкими та вимагають подальшого реформування, до того як стане можливим сталий та здатний витримувати фінансове навантаження розвиток сектору.

Аналіз досвіду українських підприємств щодо залучення фінансування для реконструкції, ремонту та будівництва водоочисних споруд зазначив, що

основними джерелами залучення інвестицій в Україні є державні кошти та кошти світових кредитних організацій та фондів, що залучаються під гарантії держави. Водночас світовий досвід зазначає переваги у залученні джерел фінансування з боку саме світових фінансових інституцій та грантів міжнародних фондів.

Перелік посилань

1. Федулова С. О. Економіка підприємств водопостачання та водовідведення : навч. посібник / за ред. О. А. Півоварова. Дніпро : ДВНЗ УДХТУ, 2017. 300 с.

2. Перевознюк В. В. Формування та використання фінансових ресурсів підприємств водопостачання та водовідведення : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Тернопіль, 2013. 221 с.

3. Агаджанов Г. Економіка водопровідно-каналізаційних підприємств : навч. посібник. 2-ге вид., перероб. та доп. Харків : ХНАМГ, 2010. 392 с.

4. Сухорукова Т. Г., Ключко Ю. С. Оцінка стану водопровідно-каналізаційного господарства України. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. Харків : УкрДУЗТ. 2018. № 63. С. 53–59.

5. Андрієнко В., Мічківський С., Лисак Н., Паламарчук В. Ефективні механізми фінансового менеджменту підприємств комунального господарства : монографія. Донецьк : ТОВ «Юго-Восток», 2008. 128 с.

6. Національна доповідь про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні у 2018 році : Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України : Київ. URL : <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/Proekt-Nats.-dop.-za-2018.pdf> (дата звернення : 12.10.2020).

7. Реформування сфери послуг водопостачання та водовідведення: узагальнений досвід, проблеми та перспективи : аналітичний огляд №5 ПАДКО для Агентства США з міжнародного розвитку. Київ : ПАДКО, Інк., 2004. URL : http://old.mdi.org.ua/ukr/library/publ/Policy%20Report%205_Analytical%20Report_Water_U.pdf (дата звернення : 10.10.2020).

8. Чередніченко Ю. Г. Економіко-екологічна оцінка систем водопідготовки та водовідведення : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.06. Київ, 2010. 20 с.

9. Про Загальнодержавну цільову програму «Питна вода України» на 2011-2020 роки : Закон України від 03.03.2005 р. № 2455-IV. Дата оновлення : 16.10.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2455-15> (дата звернення : 18.10.2020).

10. Сокол, Л. М., Підліснюк, В. В. Аналіз водокористування в Україні на відповідність сталим підходам. *Екологічна безпека*. № 3/2009 (7). С. 49–55. URL : [http://www.kdu.edu.ua/EKB_jurnal/2009_3\(7\)/PDF/49.PDF](http://www.kdu.edu.ua/EKB_jurnal/2009_3(7)/PDF/49.PDF) (дата звернення : 18.20.2020).

References

1. Fedulova, S. O. (2017), *Economics of water supply and drainage services enterprises: a study guide* [*Ekonomika pidpriemstv vodopostachannia ta vodovidvedennia*], Dnipro, 300 p.
2. Perevozniuk, V. V. (2013), *Formation and use of financial resources of water supply and drainage services enterprises: a dis. ... cand. econ. science: 08.00.08* [*Formuvannia ta vykorystannia finansovykh resursiv pidpriemstv vodopostachannia ta vodovidvedennia*], Ternopil, 221 p.
3. Agadjanov, G. (2010), *Economics of water supply and drainage services enterprises: a study guide. 2nd ed.* [*Ekonomika vodoprovodno-kanalizatsiinykh pidpriemstv : navch. posib. 2-he vyd., pererob. ta dop.*], Kharkiv, 392 p.
4. Sukhorukova, T. G., Klochko, Yu. S. (2018), “Assessment of the state of water supply and drainage services sector of Ukraine” [“Otsinka stanu vodoprovodno-kanalizatsiinoho hospodarstva Ukrainy”], *Bulletin of Transport Economics and Industry*, No 63, P. 53–59.
5. Andrienko, V., Michkivsky, S., Lysak, N., Palamarchuk, V. (2008), *Effective mechanisms of financial management of municipal enterprises: a monograph* [*Efektivni mekhanizmy finansovoho menedzhmentu pidpriemstv komunalnoho hospodarstva : monohrafiia*], Yugo-Vostok LLC, Donetsk, 128 p.
6. Ukraine. Ministry of Regional Development, Construction and Housing, (2019), “National report on drinking water quality and the state of drinking water supply in Ukraine in 2018” [“Natsionalna dopovid pro yakist pytnoi vody ta stan pytnoho vodopostachannia v Ukraini u 2018 rotsi”], Ministry of Regional Development, Construction and Housing of Ukraine, Kyiv, available at : <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/Proekt-Nats.-dop.-za-2018.pdf> (last accessed 12.10.2020).
7. Planning And Development Collaborative International, (2004), “Water supply and drainage services reform: a generalized experience, problems, and prospects : an analytical review №5 PADCO for the United States Agency for International Development” [“Reformuvannia sfery posluh vodopostachannia ta vodovidvedennia: uzahalnenyi dosvid, problemy ta perspektyvy : analitychnyi ohliad №5 PADKO dlia Ahentstva SShA z mizhnarodnoho rozvytku”], PADCO, Inc., available at : http://old.mdi.org.ua/eng/library/publ/Policy%20Report%205_Analytical%20Report_Water_U.pdf (last accessed 10.10.2020).
8. Cherednichenko, Yu. G. (2010), *Economic and ecological assessment of water preparation and drainage systems: author's ref. dis. ... cand. econ. science: 08.00.06* [*Ekonomiko-ekolohichna otsinka system vodopidhotovky ta vodovidvedennia : avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.06*], Kyiv, 20 p.
9. Ukraine. Verkhovna Rada of Ukraine (2012), *Law “On the National Target Program “Drinking Water of Ukraine” for 2011-2020”* [*Zakon “Pro Zahalnodержavnu tsilovu prohramu «Pytna voda Ukrainy» na 2011-2020 roky”*],

Kyiv, available at : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2455-15> (last accessed 18.10.2020).

10. Sokol, L. M., Pidlisnyuk, V. V., (2009), “Analysis of water use in Ukraine for compliance with sustainable approaches” [“Analiz vodokorystuvannia v Ukraini na vidpovidnist stalym pidkhodam”], *Ecological safety*, No 3/2009 (7), P. 49–55.

РЕФЕРАТИ РЕФЕРАТЫ ABSTRACTS

УДК 332.02:336.6; JEL Classification: G 31

Деділова Т. В., Носирєв О. О., Юрченко О. В. ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ РЕКОНСТРУКЦІЇ, БУДІВНИЦТВА І ЕКСПЛУАТАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ УКРАЇНИ

Мета. Метою статті є розвиток теоретико-методичних засад фінансування реконструкції, будівництва, експлуатації підприємств водопостачання та водовідведення з позиції дослідження перспективних напрямів реформування водопровідно-каналізаційного господарства України. **Методика дослідження.** В роботі використано наступні методи: аналітичний метод (для визначення експлуатаційних показників очистки стічних вод в Україні), спостереження та узагальнення (для систематизації інформації відносно джерел фінансування проєктів реконструкції водоочисних споруд в Україні), методи стратегічного матричного аналізу (для оцінки стану діяльності підприємств водопостачання та водовідведення в галузевому розрізі), системно-структурний підхід (для виокремлення напрямів реформування сфери послуг водопостачання та водовідведення в системі управління водопровідно-каналізаційним господарством України). **Результати.** В дослідженні розглянуто фінансові аспекти реконструкції, будівництва і експлуатації підприємств водопостачання та водовідведення України. Зокрема, проаналізовано джерела фінансування проєктів реконструкції водоочисних споруд в Україні в розрізі надходження інвестиційних коштів на державному, корпоративному та інших рівнях інвестування. Проведено стратегічний аналіз діяльності підприємств водопостачання та водовідведення в галузевому розрізі з використанням матриці SWOT як інструменту подальшої побудови стратегії реформування. Запропоновано укрупнений перелік напрямів реформування сфери послуг водопостачання та водовідведення за технічною, технологічною, природною, соціально-економічною, політико-правовою складовою. **Наукова новизна.** Отримав подальший розвиток теоретико-методичний підхід до фінансування об'єктів реконструкції, будівництва і експлуатації водопровідно-каналізаційного господарства шляхом виокремлення напрямів реформування означеної сфери за технічною, технологічною, природною, соціально-економічною і політико-правовою складовою, деталізація яких спирається на результати стратегічного аналізу. **Практична значущість.**

Результати дослідження можуть бути взяті за основу розробки регіональних та місцевих програм реконструкції, будівництва і експлуатації підприємств водопостачання та водовідведення.

Ключові слова: водовідведення; водопостачання; фінансування; інвестиції; реконструкція; будівництво; експлуатація; реформування.

УДК 332.02:336.6; JEL Classification: G 31

Деилова Т. В., Носырев А. А., Юрченко О. В. ФИНАНСОВЫЕ АСПЕКТЫ РЕКОНСТРУКЦИИ, СТРОИТЕЛЬСТВА И ЭКСПЛУАТАЦИИ ПРЕДПРИЯТИЙ ВОДОСНАБЖЕНИЯ И ВОДООТВЕДЕНИЯ УКРАИНЫ

Цель. Целью статьи является развитие теоретико-методических основ финансирования реконструкции, строительства, эксплуатации предприятий водоснабжения и водоотведения с позиции исследования перспективных направлений реформирования водопроводно-канализационного хозяйства Украины. **Методика исследования.** В работе использованы следующие методы: аналитический метод (для определения эксплуатационных показателей очистки сточных вод в Украине), наблюдения и обобщения (для систематизации информации относительно источников финансирования проектов реконструкции водоочистных сооружений в Украине), методы стратегического матричного анализа (для оценки состояния деятельности предприятий водоснабжения и водоотведения в отраслевом разрезе), системно-структурный подход (для выделения направлений реформирования сферы услуг водоснабжения и водоотведения в системе управления водопроводно-канализационным хозяйством Украины). **Результаты.** В исследовании рассмотрены финансовые аспекты реконструкции, строительства и эксплуатации предприятий водоснабжения и водоотведения Украины. В частности, проанализированы источники финансирования проектов реконструкции водоочистных сооружений в Украине в разрезе поступления инвестиционных средств на государственном, корпоративном и других уровнях инвестирования. Проведен стратегический анализ деятельности предприятий водоснабжения и водоотведения в отраслевом разрезе с использованием матрицы SWOT как инструмента дальнейшего построения стратегии реформирования. Предложено укрупненный перечень направлений реформирования сферы услуг водоснабжения и водоотведения по технической, технологической, природной, социально-экономической, политико-правовой составляющей. **Научная новизна.** Получил дальнейшее развитие теоретико-методический подход к финансированию объектов реконструкции, строительства и эксплуатации водоснабжения и водоотведения Украины в рамках деятельности предприятий водопроводно-канализационного хозяйства путем выделения направлений реформирования указанной сферы по технической, технологической, природной, социально-экономической и политико-правовой составляющей, детализация которых опирается на

результаты стратегического анализа. **Практическая значимость.** Результаты исследования могут быть взяты за основу разработки региональных и местных программ реконструкции, строительства и эксплуатации предприятий водоснабжения и водоотведения.

Ключевые слова: водоотведение; водоснабжение; финансирование; инвестиции; реконструкция; строительство; эксплуатация; реформирование.

UDC 332.02:336.6; JEL Classification: G 31

Dedilova T., Nosyriev O., Yurchenko O. FINANCIAL ASPECTS OF RECONSTRUCTION, CONSTRUCTION AND OPERATION OF WATER SUPPLY AND DRAINAGE ENTERPRISES OF UKRAINE

Purpose. The purpose of the article is to develop theoretical and methodical foundations of financing the reconstruction, construction, operation of water supply and drainage enterprises from the standpoint of research of promising areas for reforming the water supply and drainage services sector in Ukraine. **Methodology of research.** The following methods were used in the research. The analytical method was used to determine the operational indicators of wastewater treatment in Ukraine. The observation and generalization were relevance for systematize information on sources of financing projects for the reconstruction of wastewater treatment objects in Ukraine. The method of strategic matrix analysis was applied for assessing the modern state of water supply and drainage enterprises activity in the industry context. The system-structural approach was used to highlight the directions of reforming of water supply and drainage enterprises in management system of this industry. **Findings.** The research considers actual financial aspects of reconstruction, construction and operation of water supply and drainage enterprises in Ukraine. In particular, the sources of financing of wastewater treatment reconstruction projects in Ukraine were analyzed in the context of investment at the state, corporate and other investment levels. A strategic analysis of water supply and drainage enterprises activities in the industry context was carried out using SWOT Matrix as a tool for further building a reform strategy. An enlarged list of directions for reforming the water supply and drainage services sector by technical, technological, natural, socio-economic, political and legal components is proposed. **Originality.** The theoretical and methodical approach to financing objects of reconstruction, construction and operation of water supply and drainage of Ukraine within the activities of water supply and drainage enterprises was further developed by identifying the reforming directions of designated sphere by technical, technological, natural, socio-economic and political-legal components, the details of which are based on the results of strategic analysis. **Practical value.** The results of the research can be used as guidelines for the development of regional and local programs for the reconstruction, construction and operation of water supply and drainage enterprises.

Key words: drainage; water supply; financing; investments; reconstruction; construction; operation; reforming.

Відомості про авторів / Сведения об авторах / About the Authors

Деділова Тетяна Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, доцент кафедри економіки і підприємництва, м. Харків, Україна; e-mail: dedilova@ukr.net; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3924-979X>. Моб. 050-281-83-28.

Дедилова Татьяна Викторовна – кандидат экономических наук, доцент, Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет, доцент кафедры экономики и предпринимательства, г. Харьков, Украина.

Dedilova Tetiana – Candidate of Science (Economics), Associate Professor, Kharkiv National Automobile and Highway University, Associate Professor at the Department of Economics and Entrepreneurship, Kharkiv, Ukraine.

Носирєв Олександр Олександрович – кандидат географічних наук, доцент, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», доцент кафедри міжнародного бізнесу та фінансів, м. Харків, Україна; e-mail: nosyriev.bf@khpі.edu.ua; ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-4089-3336>. Моб. 066-716-70-27.

Носырев Александр Александрович – кандидат географических наук, доцент, Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт», доцент кафедры международного бизнеса и финансов, г. Харьков, Украина; e-mail: nosyriev.bf@khpі.edu.ua; ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-4089-3336>. Моб. 066-716-70-27.

Nosyriev Oleksandr – Candidate of Geographical Sciences, Associate Professor, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute», Associate Professor of the Department of International Business and Finance, Kharkiv, Ukraine.

Юрченко Оксана Вікторівна – кандидат економічних наук, Сумський національний аграрний університет, старший викладач кафедри будівельного виробництва, м. Суми, Україна; e-mail: kosareva_82@mail.ua. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6498-2339>. Моб. 066-716-76-80.

Юрченко Оксана Викторовна – кандидат экономических наук, Сумской национальный аграрный университет, старший преподаватель кафедры строительного производства, г. Сумы, Украина.

Yurchenko Oksana – Candidate of Science (Economics), Sumy National Agrarian University, Senior Lecturer of the Department of Construction, Sumy, Ukraine.